

№ 28, ივლისი, 2024

რუსეთ-უკრაინის ომის ზეგავლენა რუსეთის სტრატეგიულ დოკუმენტებში NATO-სა
და EU-ს ქვეყნების ასახვაზე

(რუსეთის სტრატეგიული დოკუმენტების შედარებითი ანალიზის საფუძველზე)

მარიამ ბეინაშვილი

პოლიტიკის მეცნიერების საბაკალავრო პროგრამა

სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

E-mail: mariam.beinashvili000@sps.tsu.edu.ge

აბსტრაქტი

სახელმწიფოს საგარეო პოლიტიკის კურსს, როგორც წესი, მეტწილად განაპირობებს მისი გეოპოლიტიკური მდებარეობა და რესურსები, თუმცა, არანაკლებ მნიშვნელოვანი როლი აქვს საომარ მოქმედებებს. 2014 და 2022 წლებში რუსეთის ფედერაციამ დაიწყო ომი უკრაინაში, რომელიც გრძელდება დღემდე. აღნიშნულ ომს დიდი გავლენა აქვს მსოფლო პოლიტიკური წესრიგის ფორმირებაზე. სწორედ ამიტომ, ვთვლით, რომ საინტერესოა შევისწავლოთ, თუ როგორ შეცვალა რუსეთ-უკრაინის ომმა დასავლური ქვეყნების აღქმა რუსეთის ფედერაციისთვის, როგორ შეიცვალა რუსეთის საგარეო პოლიტიკის ვექტორები ომის დაწყების შემდეგ და რა როლს იკავებენ დასავლური სახელმწიფოები მის სტრატეგიულ დოკუმენტებში (კერძოდ, საგარეო პოლიტიკის დოქტრინა). კვლევის მიზანია რუსეთის სტრატეგიული დოკუმენტების (2013 და 2023 წლების საგარეო პოლიტიკის კონცეფციები) შედარებითი ანალიზის საფუძველზე შევისწავლოთ, როგორ შეიცვალა ომის შემდეგ ევროკავშირისა და ჩრდილო-ატლანტიკური ალიანსის ქვეყნების მიმართ რუსეთის ფედერაციის სტრატეგიული პოლიტიკა და აღქმა რუსეთის სტრატეგიულ დოკუმენტებში, კერძოდ, საგარეო პოლიტიკის დოქტრინაში.

კვლევის მეთოდოლოგიად გამოყენებულია პირველადი და მეორეული დოკუმენტების ანალიზი, ვინაიდან პირველადი წყაროები საშუალებას გვაძლევს პირველწყაროდან მოვიპოვოთ ღია წვდომის ინფორმაცია, ხოლო, მეორეული წყაროების მეშვეობით საშუალება გვძლევს პირველადი წყაროების კრიტიკული თუ შედარებითი ანალიზის, რაც ჩვენი კვლევისთვის არსებითად მნიშვნელოვანია.

კვლევის შედეგების შეჯამებისას დავასკვნით, რომ რუსეთის სტრატეგიული პოლიტიკა ნატოსა და ევროკავშირის სახელმწიფოებისა და მათი ალიანსების მიმართ შეცვლილია სამ ასპექტში, ესენია: რუსეთის დამოკიდებულება ომისა და მშვიდობის, სტრატეგიული თანამშრომლობის და საერთაშორისო ორგანიზაციების მიმართ. 2014 და 2022 წლებში დაწყებული რუსეთ-უკრაინის ომის შემდგომ რუსეთის სტრატეგიულ დოკუმენტებში დაფიქსირებულია პოზიცია, რომ ევროპული სახელმწიფოების პოლიტიკა მიმართულია რუსეთის ფედერაციის ცივილიზაციური როლის შელახვისა და დასუსტებისკენ, რასაც 2013 წლის ომამდელ სტრატეგიულ დოკუმენტებში არ ვხვდებით. აგრეთვე, გამოკვეთილია ევროპის მიმართ დამოკიდებულება ომისა და მშვიდობის კონტექსტში, სადაც ზემოთ აღნიშნული ომი განიხილება, როგორც დასავლური სამყაროს მხრიდან ღია კონფრონტაცია და მათი მსოფლიო ჰეგემონიისაკენ სწრაფვა.

საკვანძო სიტყვები: რუსეთი; ომი; სტრატეგიული დოკუმენტები; დასავლეთის ქვეყნები.

შესავალი

რუსეთის ფედერაციის მიერ 2014 და 2022 წლებში დაწყებული ომი უკრაინაში დაგმოილია დასავლური საზოგადოების მიერ და ამასთან, რუსეთის ფედერაცია არაერთხელ აღმოჩნდა სანქცირებული დასავლური ქვეყნების მხრიდან. ასევე აღსანიშნავია, რომ რუსეთის ფედერაციის პოლიტიკა ხასიათდება იზოლაციური არსებობითა და დასავლური ღირებულებების მიმართ სკეპტიკური დამოკიდებულებით, რაც, ცხადია, მოქმედებს საერთაშორისო პოლიტიკური ამინდის ფორმირებაზე. გასათვალისწინებელია, რომ დასავლეთის განვითარებული სახელმწიფოები წარმოადგენენ მთავარ აქტორებს მსოფლიო პოლიტიკურ ასპარეზზე, ვინაიდან სწორედ ისინი ქმნიან და ავითარებენ ისეთ საერთაშორისო ორგანიზაციებსა და ალიანსებს, როგორებიცაა ჩრდილო-ატლანტიკური ალიანსი თუ ევროპის კავშირი, რომელთაც წინამდებარე ნაშრომში შევეხებით. ეს უკანასკნელი რუსეთ-უკრაინის ომის მიმდინარეობისას მკვეთრად გამოხატული პოზიციით გამოირჩევიან. ისინი გმობენ რუსულ ომსა და აგრესიულ პოლიტიკას. აღნიშნულმა კი, ცხადია, იმოქმედა რუსეთის საერთაშორისო პრესტიჟზე, მის რესურსებსა და ეკონომიკურ მდგომარეობაზე, რამაც გამოიწვია რუსეთის საგარეო პოლიტიკის კურსის ცვლილება. გარდა ევროპული სახელმწიფოებისა, თავად რუსეთის ფედერაციაც ერთ-ერთი ეკონომიკური მაგნატია მსოფლიო ასპარეზზე მისი ნავთობისა თუ ბუნებრივი აირის რესურსების გათვალისწინებით. შესაბამისად, რუსეთის ფედერაციის პოლიტიკის ვექტორების ცვლილება მნიშვნელოვნად მოქმედებს საერთაშორისო პოლიტიკაზე. 2023 წლის მარტში რუსეთმა გამოსცა განახლებული საგარეო პოლიტიკის კონცეფცია, რომელიც არის მისი ოფიციალური პოზიცია, ხოლო ომამდე აღნიშნული სტრატეგიული დოკუმენტი გამოცემულია 2013 წელს. კვლევის ფარგლებში განხილული სტრატეგიული დოკუმენტების შედარებითი ანალიზისას, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, გამოვლინდა სამი ძირითად ასპექტი.

1.1. საერთაშორისო ორგანიზაციები

რუსეთის ფედერაცია საკუთარ სტრატეგიულ დოკუმენტებში დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს საერთაშორისო ორგანიზაციების პოლიტიკის განხილვას, ვინაიდან თანამედროვე სამყაროში განვითარებულ სახელმწიფოთა დიდი ნაწილი სხვადასხვა სახის საერთაშორისო ორგანიზაციებსა და ალიანსებშია გაერთიანებული. რუსეთის საგარეო პოლიტიკის კონცეფციაში განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს ჩრდილო-ატლანტიკურ ალიანსს (NATO), ევროპის კავშირს (EU) და ევროპის საბჭოს. საინტერესოა, რომ მათ მიმართ რუსეთის ფედერაციის პოლიტიკა ომის დაწყების შემდეგ მნიშვნელოვნად იცვლება. 2013 წლის რუსეთის ფედერაციის საგარეო პოლიტიკის კონცეფციაში ვკითხულობთ: „რუსეთის ფედერაციას მიაჩნია, რომ მას და ყველა ევრო-ატლანტიკურ სახელმწიფოს, მათ შორის ნატოს წევრ სახელმწიფოებს, აქვთ საერთო სტრატეგიული მიზნები, რომლებიც მოიცავს მშვიდობისა და სტაბილურობის შენარჩუნებას" (The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation, 2013). აღნიშნული დოკუმენტის მიხედვით, რუსეთის ფედერაცია თვლის, რომ მას და ალიანსის ქვეყნებს საერთო მიზნები აქვთ სტაბილურობისა და მშვიდობის დამყარების

სახით, თუმცა, რუსეთი ამავე დოკუმენტში ხაზს უსვამს მის უარყოფით დამოკიდებულებას ჩრდილო-ატლანტიკური ალიანსის ტერიტორიული გაფართოვების მიმართ, განსაკუთრებით ეს ეხება ალიანსის აღმოსავლეთით გაფართოვებას. „რუსეთი ინარჩუნებს ნეგატიურ დამოკიდებულებას NATO-ს გაფართოებისა და ზოგადად, NATO-ს სამხედრო ინფრასტრუქტურის რუსეთის საზღვრებთან მიახლოების მიმართ“ (The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation, 2013). ეს ბუნებრივია, რადგან უახლეს ისტორიაში ჩრდილო-ატლანტიკური ალიანსისა და რუსეთის ფედერაციის ურთიერთობამ მრავალი კრიზისის ფაზა გაიარა. NATO-ს 1994 წლის გაფართოების შემდეგ პირველი ასეთი კრიზისი 1999 წელს სერბეთზე ატლანტიკური ალიანსის საჭაერო დარტყმებთან იყო დაკავშირებული, ხოლო შემდეგ 2008 წელს რუსეთის ფედერაციის მიერ საქართველოში დაწყებული ომის გამო (Tsygankov, A.P., 2018). რუსეთ-უკრაინის ომამდელ პერიოდში, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, რუსეთის ფედერაციას ჰქონდა ნეგატიური დამოკიდებულება NATO-ს გაფართოვების მიმართ, თუმცა იგი ხედავდა საერთო პოლიტიურ გზას და მიზნებს, რის გამოც რუსეთი მზად იყო ალიანსის ქვეყნებთან თანამშრომლობისთვის. საინტერესოა ის ფაქტი, რომ 2013 წლის დოკუმენტში რუსეთის ფედერაცია ევროპის საბჭოს მოიხსენიებს, როგორც „დამოუკიდებელ უნივერსალურ ევროპულ ორგანიზაციას, რომელსაც აქვს მანდატი უზრუნველყოს ერთიანი იურიდიული და ჰუმანიტარული სივრცე კონტინენტზე მისი უნიკალური კონვენციური მექანიზმების მეშვეობით“ (The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation, 2013). 2014 წელს უკრაინაში დაწყებული ომი იყო მესამე ტალღა რუსეთისა და ჩრდილო-ატლანტიკური ალიანსის ურთიერთობის კრიზისის. ამ კრიზისმა, წინა ორი კრიზისისგან განსხვავებით, გამოიწვია NATO-ს სამხედრო და სტრატეგიული პოლიტიკის გადახედვა რუსეთის მიერ წარმოებული სეპატარისტული მოქმედებებისა და ყირიმის ანექსიის გამო. ჯერ კიდევ, 2014 წლის აპრილში ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეამ (PACE) რუსეთის ფედერაციას შეზღუდული ვადით შეუჩერა ხმის მიცემის უფლება უკრაინაში დაწყებული ომის გამო. ეს პროცესი დასრულდა 2016 წელს ვარშავის სამიტზე, რომელმაც პოლიტიკური სურათის აღქმა მარტივი გახადა. მიუხედავად იმისა, რომ ალიანსი კრემლთან დიალოგის მნიშვნელობას ხედავდა, მათ მიერ რუსეთის ფედერაციის აღქმა ხარისხობრივად შეიცვალა (Tsygankov, A.P., 2018). სწორედ, ზემოთქმული მიზეზების გამო 2022 წლის 16 მარტს ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტმა შეუჩერა წევრის სტატუსი რუსეთის ფედერაციას. ყოველივე ზემოთქმულმა, ცხადია, იმოქმედა რუსეთის პოლიტიკაზე და 2023 წლის საგარეო პოლიტიკის დოქტრინაში ვხვდებით ჩანაწერს, რომელიც ერთად განიხილავს ევროპის კავშირს, ევროპის საბჭოსა და ჩრდილო-ატლანტიკურ ალიანსს. რუსეთი მიზნად ისახავს „არამეგობრული ევროპული ქვეყნების, ჩრდილო-ატლანტიკური ალიანსის, ევროკავშირისა და ევროპის საბჭოს სოციო-ეკონომიკური განვითარების შემცირებას და საფრთხეების განეიტრალებას მათი მხრიდან“ და მისი აზრით, აღნიშნული გაერთიანებები მიმართულია რუსეთის სუვერენიტეტისა და ტერიტორიული მთლიანობის დარღვევისკენ (The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation, 2013). უნდა აღინიშნოს, რომ 2013 წლის შემდეგ ჩრდილო-ატლანტიკური ალიანსის წევრი სახელმწიფოების მიმართ რუსეთის ფედერაციის დამოკიდებულება, ფაქტობრივად, არ

შეცვლილა. რუსეთის ფედერაციის სტრატეგიულ დოკუმენტებში, სწორედ, 2013 წელს საბოლოოდ გაქრა ილუზია იმისა, რომ რუსეთი ჩრდილო-ატლანტიკურ ალიანსთან სტრატეგიულ თანამშრომლობას განიხილავდა (Monaghan, A. 2013).

1.2. სტრატეგიული თანამშრომლობა

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, რუსეთის ფედერაცია 2013 წლის დოკუმენტებში თავს აღიქვამს ევროპული სახელმწიფოების პარტნიორად და ლოგიკურია, რომ მას ოფიციალურ პოზიციაში გაცხადებული აქვს მათთან სტრატეგიული თანამშრომლობის სურვილი. მაგალითისთვის, „რუსეთი მხარს უჭერს რუსეთ-ევროკავშირის ურთიერთობას, რომელიც დაფუძნებულია თანასწორობასა და ორმხრივი სარგებლის მიღებაზე“ (The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation, 2013) - აღნიშნულ ჩანაწერს ვხვდებით 2013 წლის დოკუმენტში. აღსანიშნავია, რომ ეს პერიოდი არის ევროპაში ეკონომიკური კრიზისის ხანა, რაც ხელსაყრელ პირობებს ქმნიდა რუსეთის ფედერაციისთვის, შეეთავაზებინა თანამშრომლობა ეკონომიკურად დასუსტებული ევროპისთვის. ვიტოლდ როდკევიჩის სტატიაში, რომელიც აღმოსავლეთ ევროპის ცენტრისთვისაა დაწერილი ვკითხულობთ, რომ „2013 წლის საგარეო პოლიტიკის კონცეფცია შესაძლოა წავიკითხოთ, როგორც „გეო-ეკონომიკური და გეოპოლიტიკური გარიგებების შეთავაზება დასავლეთისთვის“ (Rodkiewicz, W., 2013). თუმცადა, რუსეთის მხრიდან აღნიშნულ თანამშრომლობის შეთავაზებას თან ახლდა გარკვეული მოთხოვნები, როგორცაა ჩრდილო-ატლანტიკური ალიანსის დე-ფაქტო ნეიტრალიზაცია, ევროპის კავშირის წევრ ქვეყნებში უვიზო მიმოსვლა რუსეთის ფედერაციის მოქალაქეებისთვის და სხვა მრავალი. აღნიშნულის გააზრება გვხმარება იმის გაგებაში, თუ რატომ გამოიწვია რუსეთ-უკრაინის ომმა ერთი შეხედვით, უცაბედი კარდინალური ცვლილებები რუსეთის ოფიციალურ ორგანოთა პოზიციებში, რომლებიც რუსეთის ფედერაციის სტრატეგიულ დოკუმენტებში ოფიციალურადაა გაცხადებული.

მას შემდეგ, რაც დასავლური სახელმწიფოების დიდმა ნაწილმა დაგმო რუსული ომი უკრაინაში და ევროპული სახელმწიფოების დიდმა ნაწილმა დაიწყო სხვა სტრატეგიული პარტნიორების ძიება (მაგალითისთვის, ნავთობმომწოდებელი ქვეყნების), გასაგები გახდა, რომ რუსეთის ომამდელი პოლიტიკა ნატოსა და ევროპის კავშირის წევრი სახელმწიფოების მიმართ შეიცვლებოდა. 2023 წლის საგარეო პოლიტიკის დოქტრინაში გაცხადებულია რუსეთის მიზნები და საგარეო პოლიტიკის კურსი სტრატეგიული თანამშრომლობის ასპექტებშიც, რომელიც გულისხმობს „ევროპული სახელმწიფოებისა და მათი ასოციაციებისთვის ისეთი პირობების შექმნას, რომ მათ შეწყვიტონ ანტირუსული კურსი, მათ შორის, რუსეთის საშინაო საქმეებში ჩარევა“ (The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation, 2013). გარდა ამისა, რუსეთი ევროპულ სახელმწიფოებს ადანაშაულებს არა მხოლოდ თანამშრომლობის პირობების დარღვევაში, არამედ „რუსული სულიერი და მორალური ღირებულებების შელახვაში“ (The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation, 2013), რაც, ფაქტობრივად, გამოიცხადებს თანამშრომლობის განვითარებას. საინტერესოა ის ფაქტი, რომ რუსეთის ფედერაცია 2013 და 2023 წლების დოკუმენტებში

ბრალს სდებს ამერიკის შეერთებულ შტატებს ევროპის სახელმწიფოებს შორის ურთიერთობის ნორმალიზების გართულებაში და ე.წ. გამყოფი ხაზების გაყვანასა და გაღრმავებაში, რაც ხელს უწყობს ეკონომიკურ კონკურენციას რუსეთსა და ევროპის ქვეყნებს შორის და რუსეთის პერსპექტივიდან, ხელს უშლის თანამშრომლობის განვითარებას. ეს კი „სასათბურე პირობებს უქმნის ამერიკის შეერთებული შტატების გლობალურ ბატონობას“ (The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation, 2013).

სწორედ ზემოთ აღნიშნული მიზეზების გამო, რუსეთის ფედერაცია მიზნად ისახავს ევროპულ სახელმწიფოებთან თანაარსებობის ახალი მოდელის შემუშავებას (ეს იდეა იყო ჩადებული 2013 წლის დოკუმენტშიც, თუმცა ირიბი სახით, როგორც ზემოთ განვიხილეთ). ეს მისი აზრით, განპირობებულია ევრაზიის ევროპული ნაწილის ხალხებისა და სახელმწიფოების გეოგრაფიული თუ ღრმა კულტურული სიახლოვით. ცხადია, ამ თანამშრომლობის მოდელის შემუშავებასა და დანერგვაში წარმმართველ ძალად მოაზრებულია რუსეთის ფედერაცია. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, რუსეთის პოლიტიკა ევროპულ სახელმწიფოებთან მიმართებით რუსეთ-უკრაინის ომმა ძირეულად შეცვალა. რუსეთის ფედერაციამ ამავე მიზეზით შეცვალა საგარეო პოლიტიკის სტრატეგიული ვექტორები და თუკი, 2013 წლის კონცეფციაში სტრატეგიულ პარტნიორებად ევროკავშირის სახელმწიფოები არიან მოაზრებულნი, 2023 წლის დოკუმენტში წერია, რომ რუსეთის ფედერაცია მიზნად ისახავს „ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკასთან ორმხრივად მომგებიანი თანამშრომლობის გაძლიერებას“, რათა მიაღწიოს სტაბილურობას რეგიონალურ თუ გლობალურ დონეზე (The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation, 2023). ეს წარმოადგენს რუსეთის დასავლეთისკენ მიმართული აგრესიული პოლიტიკის ლოგიკურ გაგრძელებას. აღსანიშნავია, რომ ჩრდილო-ატლანტიკური ალიანსისა და ევროპის კავშირის სახელმწიფოების დიდი ნაწილი წარმოადგენენ დასავლურ პოლიარქიებს, რაც თავის მხრივ ემყარება ლიბერალური დემოკრატიის ძირეულ პრინციპებს. აღნიშნული სრულ წინააღმდეგობაში მოდის რუსეთის ფედერაციის იდეოლოგიურ პოზიციასა თუ სახელმწიფოს პოლიტიკური სისტემის მოდელთან. რუსეთის ფედერაციის სტრატეგიული პოლიტიკის ცვლილებას ომის შემდგომ დასავლური პოლიარქიების მიმართ იწვევს იდეოლოგიური თანხვედრის არქონაც, რაც არა მხოლოდ ახლა, არამედ მრავალი ათწლეულის განმავლობაში აქტუალური საკითხია. 2023 წლის საგარეო პოლიტიკის დოქტრინაში აღნიშნულია, რომ თანამედროვეობაში განსაკუთრებით იკვეთება ნეოკოლონიალიზმი რუსეთის ფედერაციის მიმართ (The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation, 2016). ნეოკოლონიალიზმის ლოგიკას კი რუსეთის ფედერაცია ნეოლიბერალურ შეხედულებებში ხედავს. რუსეთის აგრესიული პოლიტიკის, ადამიანთა უფლებების, საერთაშორისო სამართლის ნორმებისა თუ ომის სამართლის მთავარი პრინციპების დარღვევის დაგმობა რუსეთის ფედერაციის მიერ აღიქმება, როგორც ტრადიციული რუსული ღირებულებების შელახვის მცდელობა. ეს საკითხი კი განსაკუთრებით აქტუალური, სწორედ, რუსეთ- უკრაინის ომის მსვლელობისას გახდა და ვთვლით, რომ რუსული შოვინიზმი ზემოთ აღნიშნული შეხედულების ჩამოყალიბებისთვის სასათბურე პირობებს ქმნის. სტრატეგიული თანამშრომლობის ვექტორების გადანაცვლება ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკისკენ, სწორედ, ამ მიზეზით

შეიძლება აიხსნას. ამ უკანასკნელსა და რუსეთის ფედერაციას აქვთ მრავალი საერთო შტრიხი პოლიტიკური სისტემის მოწყობისა და იდეოლოგიური პოზიციის ასპექტებში.

1.3. ომი და მშვიდობა

ომისა და მშვიდობის რაობის საკითხის განხილვა რუსეთის ფედერაციის პერსპექტივიდან ძალზედ საინტერესო საკვლევაა, ვინაიდან რუსეთ- უკრაინის ომი თანადროული პროცესია და ამავდროულად, სწორედ, ომის პროცესია ის გარდამტეხი მოვლენა, რომელმაც კარდინალური ცვლილებები გამოიწვია რუსეთის ფედერაციის ოფიციალურ პოზიციაში დასავლური სახელმწიფოების მიმართ. აღნიშნულ საკითხშიც 2013 წელს რუსეთის ფედერაციას არ ჰქონია ხისტი პოლიტიკა. „რუსეთს მიაჩნია, რომ ყველა ევრო-ატლანტიკურ სახელმწიფოს, მათ შორის ჩრდილო-ატლანტიკური ალიანსის წევრ სახელმწიფოებს აქვთ საერთო სტრატეგიული ინტერესები, რომელიც მოიცავს მშვიდობის დამყარებას და სტაბილურობის შენარჩუნებას“ (The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation, 2013). აღნიშნულის მკვეთრად საპირისპიროდ, 2023 წლის დოკუმენტში რუსეთის ფედერაცია აცხადებს, რომ დასავლურ საზოგადოებას აქვს ჰეგემონური ამბიციები და ის იმედოვნებს, რომ დასავლური სახელმწიფოები გააანალიზებენ რუსეთთან კონფრონტაციის უპერსპექტივობას. გარდა ამისა, რუსეთი აცხადებს, რომ დასავლური სახელმწიფოები მიზნად ისახავენ რუსეთის ფედერაციის „ცივილიზაციური როლის შელახვას უკრაინის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი ინტერესების დაცვის საბაზით“ (The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation, 2023). აღნიშნული ცვლილება საინტერესოა, რამდენიმე მიზეზის გამო. უპირველესად, რუსეთის ფედერაცია რუსეთ-უკრაინის ომს აღიქვამს, როგორც დასავლური სახელმწიფოების კონფრონტაციას რუსეთის ფედერაციასთან, რაც, მისი აზრით, მათივე ჰეგემონური ინტერესებითაა განპირობებული. ასევე, დასავლური სახელმწიფოების „სამშვიდობო პოლიტიკა“ მის პერსპექტივაში შეცვლილია, როგორც „დამპყრობლური პოლიტიკა“. საინტერესოა, თავად უკრაინის შესახებ რუსეთის დამოკიდებულება, ვინაიდან უკრაინა არის ევროპული სახელმწიფო, რომლის ტერიტორიაზეც რუსეთის ფედერაციამ დაიწყო საომარი მოქმედებები. ზემოთ აღნიშნულ სტრატეგიულ დოკუმენტში უკრაინის შესახებ ვრცლად არ წერენ რუსეთის სახელმწიფო ორგანოები, რაც კიდევ ერთხელ ადასტურებს იმას, რომ უკრაინაში ომის დაწყების ინიციატორად რუსეთის ფედერაცია დასავლურ სახელმწიფოებს მოიაზრებს. დოკუმენტში ნათქვამია, რომ „ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა და მისმა სატელიტებმა უკრაინის ვიტალური ინტერესების დაცვის საბაზით გამოუცხადეს ჰიბრიდული ომი რუსეთს“ (The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation, 2023). დასავლური სახელმწიფოებისა და მათი ალიანსების მიერ დაგმობილი რუსული აგრესია რუსეთის ფედერაციის ოფიციალური ორგანოების განმარტებით არის ჰიბრიდული ომის მეთოდების რეპერტუარი, რომელიც მიმართულია რუსეთის ფედერაციის ეკონომიკური სიძლიერისა და კულტურული თუ სულიერი ღირებულებების შელახვისკენ. აღსანიშნავია, რომ რუსეთის ფედერაცია 2023 წლის დოკუმენტში დასავლური სამყაროს კონფრონტაციას განიხილავს, როგორც ნეოკოლინიალიზმს. აღნიშნული კი, მისივე აზრით, ხორციელდება არალეგალური

ინსტრუმენტებისა და მეთოდების ფართო სპექტრის გამოყენებით და მიზნად ისახავს სახელმწიფო გადატრიალებების პროვოცირებასა და სამხედრო კონფლიქტების გამოწვევას რუსეთის ფედერაციაში (The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation, 2023), რაც რუსეთის ფედერაციის მხრიდან აღიქმება, როგორც ირიბი მილიტარისტული ჩარევა რუსეთის პოლიტიკაში დასავლური სახელმწიფოების მხრიდან. საინტერესო კი ისაა, რომ მსგავს პოლემიკას 2013 წლის საგარეო პოლიტიკის დოქტრინაში არ ვხვდებით.

კვლევის დასკვნები

ამრიგად, რუსეთის ფედერაციის ორი სტრატეგიული დოკუმენტის, 2013 და 2023 წლების საგარეო პოლიტიკის დოქტრინების შედარებითი ანალიზის შედეგად მივიღეთ კვლევის შედეგები, რომელიც გავშალეთ სამ ასპექტად, ესენია: საერთაშორისო ურთიერთობები, ომი და მშვიდობა და თანამშრომლობა. საერთაშორისო ურთიერთობების ასპექტში რუსეთის ფედერაცია 2023 წლის სტრატეგიულ დოკუმენტში აცხადებს კარდინალურად შეცვლილ პოზიციას ევროპის საბჭოსა და ევროპის კავშირის წევრი სახელმწიფოების მიმართ, რაც განპირობებულია 2014 და 2022 წლებს დაწყებული რუსეთ- უკრაინის ომით, ვინაიდან აღნიშნულმა შეცვალა დასავლური სახელმწიფოების პოლიტიკა რუსეთის ფედერაციის მიმართ. როგორც დოკუმენტების ანალიზისას ირკვევა, რუსეთის ფედერაციის პოზიციიდან, ის სწორედ, აღნიშნული ქმედების გამო ცდილობს საერთაშორისო ორგანიზაციებისა და ალიანსების საქმიანობისთვის ხელისშემშლელი პირობების შექმნას. ხოლო, რაც შეეხება ჩრდილო- ატლანტიკურ ალიანსს, მის მიმართ რუსეთის ფედერაციის ოფიციალური პოზიცია, ფაქტობრივად, უცვლელი რჩება 2013 წლიდან 2023 წლამდე: რუსეთის ფედერაცია მოითხოვდა და მოითხოვს ჩრდილო-ატლანტიკური ალიანსის დე-ფაქტო ნეიტრალიზაციას და აფიქსირებს მკაცრად ნეგატიურ დამოკიდებულებას ნატოს ტერიტორიული გაფართოვების მიმართ, განსაკუთრებით, შავი ზღვის რეგიონში.

ომისა და მშვიდობის ასპექტი კი მეტად აქტუალურია რუსეთ-უკრაინის მიმდინარე ომისას. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, 2013 წლის პოზიცია- „რუსეთს მიაჩნია, რომ ყველა ევროატლანტიკურ სახელმწიფოს, მათ შორის ჩრდილოატლანტიკური ალიანსის წევრს სახელმწიფოებს აქვთ საერთო სტრატეგიული ინტერესები, რომელიც მოიცავს მშვიდობის დამყარებას და სტაბილურობის შენარჩუნებას“ (The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation, 2013) პოლარულად განსხვავებულად არის წარმოჩენილი 2023 წლის საგარეო პოლიტიკის კონცეფციაში, სადაც რუსეთ- უკრაინის ომის დაწყების ინიციატორად რუსეთის ფედერაცია დასავლურ სახელმწიფოებს, კერძოდ კი ამერიკის შეერთებულ შტატებს ასახელებს (The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation, 2023). ამავე ასპექტში აღსანიშნავია, აგრეთვე, მილიტარისტული ინტერესების კონფლიქტი, რომელიც ჩრდილო- ატლანტიკურ ალიანსსა და რუსეთის ფედერაციას შორის დიდი ხანია არსებობს, თუმცა 2014 და 2022 წლებში დაწყებულმა რუსეთ-უკრაინის ომმა მეტად გაამძაფრა, ვინაიდან ალიანსის საზღვრების მიახლოება რუსეთის საზღვრებთან მის მიერ აღიქმება, როგორც ამ

უკანასკნელის მილიტარისტული, სუვერენული და ეკონომიკური პოზიციების შესუსტება. აღნიშნულის ლოგიკა კი რუსეთის პერსპექტივიდან შემდეგია: დასავლური სახელმწიფოები პრეტენზიას აცხადებენ მსოფლიო ჰეგემონიაზე და არ ეგუებიან აზრს, რომ მსოფლიო მულტიპოლარულია. რუსეთის ფედერაციის დასუსტება კი დასავლურ სახელმწიფოებს ხელს აძლევს მსოფლიო ჰეგემონიის მოპოვებაში (The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation, 2016).

ხოლო, რაც შეეხება სტრატეგიული თანამშრომლობის ასპექტს, საინტერესოა, რომ ყოველივე ზემოთ თქმულს წითელ ხაზად გასდევს კულტურული ღირებულებებისა და ეკონომიკური თანამშრომლობის დილემა. რუსეთის ფედერაციის 2013 წლის საგარეო პოლიტიკის კონცეფცია მიმართული იყო კრიზისისგან დასუსტებული ევროპისთვის ხელსაყრელი ეკონომიკური თანამშრომლობის შეთავაზებაში, ხოლო რუსეთ-უკრაინის ომის შემდგომ, 2023 წლის დოკუმენტში რუსეთის ფედერაციის სტრატეგიული ვექტორი მიმართულია ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკისაკენ. დასავლური სახელმწიფოების მნიშვნელოვან სტრატეგიულ მოკავშირეებად მოაზრებას აღნიშნულ დოკუმენტში ვერ ვხვდებით. რუსეთის ფედერაცია ნატოსა და ევროკავშირის სახელმწიფოებთან სტრატეგიული თანამშრომლობის ხელისშემშლელ ერთ-ერთ ფაქტორად ასახელებს ტრადიციული რუსული ღირებულებების შელახვის მცდელობას „ფსევდოჰუმანური და ნეოლიბერალური ღირებულებების გავრცელებით დასავლური საზოგადოების მხრიდან“ (The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation, 2023). როგორც უკვე აღვნიშნეთ, სტრატეგიულ პარტნიორად დასავლური პოლიარქიების ნაცვლად ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის მოაზრება განპირობებულია ასევე მსგავსი იდეოლოგიური პოზიციით. დასავლური სახელმწიფოებისა და რუსეთის იდეოლოგიური თანხვედრა მომავლის პერსპექტივადაც კი რთული წარმოსადგენია.

ამრიგად, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ 2014 და 2022 წლების რუსეთ-უკრაინის ომმა გავლენა იქონია მსოფლიო წესრიგზე, განსაკუთრებით, ჩვენი კვლევისთვის საინტერესო საგანზე. აღნიშნულმა ომმა შეცვალა რუსეთის ფედერაციის ოფიციალური პოზიცია დასავლური სახელმწიფოების მიმართ, რომელიც მრავალ ასპექტში კარდინალურად განსხვავდება ომამდელი პოზიციისგან. თუმცა, უნდა ითქვას, რომ 2013 წლის საგარეო პოლიტიკის კონცეფციაშიც რუსეთის ფედერაცია დასავლეთს აღიქვამს საერთაშორისო არასტაბილურობის მზარდ წყაროდ (Rodkiewicz, W. 2013), თუმცა რუსეთის ფედერაცია ამ პოზიციას ხისტად არ აფიქსირებს, როგორც ამას ვხვდებით 2023 წლის სტრატეგიულ დოკუმენტში. საბოლოოდ კი შეიძლება აღინიშნოს, რომ ომის მოვლენათა ქრონიკამ არა შეცვალა, არამედ დააჩქარა რუსეთის ფედერაციის ხისტი პოზიციის გამოვლენა ოფიციალურ წყაროებში. 2023 წლის პოზიცია განსხვავდება 2013 წლის პოზიციისგან, როგორც ეს უკვე განვიხილეთ, თუმცა უკანასკნელი წარმოადგენს კარგ საფუძველს დასავლეთის მიმართ პოლიტიკის რადიკალური შეცვლისთვის.

ბიბლიოგრაფია:

- The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation (2013, February12), (CSP No. 229), Retrieved June 5, 2023, from-<https://www.voltairenet.org/article202037.html>;
- The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation. (2016, December1), (CSP No. 2232), Retrieved June 5, 2023, from-
<https://www.russiamatters.org/sites/default/files/media/files/Foreign%20Policy>;
- The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation. (2016, December1), (CSP No. 2232), Retrieved June 5, 2023, from-
<https://www.russiamatters.org/sites/default/files/media/files/Foreign%20Policy>;
- Giacomo,B. (2019), Ukraine and Black Sea: Russian Geopolitical Problem, ResearchGate;
- Mankoff, J., Russia’s War in Ukraine: Identity, History, and Conflict, (2022), CSIS;
- Monaghan, A. (2013), The New Russian Foreign Policy Concept: Evolving Continuity, Chatham House;
- Rodkiewicz, W. (2013), The Russian Federation’s Foreign Policy Concept;
- Tsygankov, A.P., (2018), The Sources of Russia’s Fear of NATO, Science Direct, Retrieved: 03.09.2024;
- <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia> ;